

Ed.

586. Nefndarálit

um frv. til fjárlaga fyrir árið 1934.

Frá fjárveitinganefnd.

Þar sem fjárlögin eru lögð fyrst fyrir neðri deild, hlýtur aðalrannsókn þeirra og erinda, er þinginu berast um fjárbeiðslur til allskonar framkvæmda, andlegra og verklegra, að falla í hlut fjárveitinganefndar þeirrar deildar, og verður því þingið að byggja að verulegu leyti á rannsókn hennar, enda hefir nefndin í neðri deild miklu meiri tíma yfir að ráða en nefndin hér í deildinni, meðal annars af því, að nefndarmenn hafa venjulega ekki öðrum nefndarstörfum að gegna samtímis, auk þess, sem nefndin er fjölskipaðri og getur því frekar skipað undirnefndir til ýtarlegrar rannsóknar einstökum málum.

Þegar fjárlögin koma til efri deildar, er venjulega liðið allmjög á þingtimann, svo að nefndin hér hefir skömmum tíma yfir að ráða. Störf nefndarinnar mótast því nokkuð af þessu. Hún verður aðallega að einskorða starf sitt við endurskoðun á fjárlagafrv., en rannsakar nánar þau ein atriði, er sérstök ástæða virðist til.

Nefndin lítur svo á, að það sé ein æðsta skylda Alþingis að vanda sem hezt afgreiðslu fjárlaganna, með því að áætla tekjurnar varlega og tína til nákvæmlega öll gjöld, sem undanfarandi reynsla og framtíðarhorfur benda til, að ríkið þurfi að inna af hendi. Vilji svo tekjurnar ekki hrökkva fyrir gjöldunum, verður fjárveitinganefndin að leita lags um, hvort ekki megi draga eitthvað úr þeim, og jafnframt er þá óhjákvæmilegt að synja margra fjárveitinga, sem mjög æskilegar geta þó verið, þar til þingið hefir sagt til um, hvort það treystist til að auka tekjur ríkissjóðs, því að ríka áherzlu verður á það að leggja að afgreiða *tekjuhallaus fjárlög*, enda sé þess krafizt, að ríkisstjórnin verji sem minnstu fé umfram heimildir, nema brún nauðsyn beri til.

Vitanlega getur þörf þjóðarinnar krafizt meiri fjárframlaga frá ríkinu en lögboðnar tekjur leyfa, en þá verður löggjafarvaldið að sjá fyrir nýrri fjárútvægun áður en þau eru ákveðin.

Til skamms tíma hefir allmjög brostið á, að öll fyrirsjáanleg gjöld ríkisins hafi verið talin í fjárlögum, og hefir af því meðal annars stafað sá mikli mismunur, sem orðið hefir á niðurstöðutölum fjárlaga og landsreikninga, en á síðustu þingum hefir mjög kappsamlega verið unnið að því að kippa þessu í lag, enda mikið orðið ágengt með samstarfi fjármálaráðherra og fjárveitinganefnda.

Fjárlagafrumv., sem lagt var fyrir þetta þing, virtist sæmilega undirbúið og tók sömuleiðis ýmsum endurbótum hjá fjárveitinganefnd neðri deildar, meðfram fyrir nýrri og betri vitneskju; en eftir afgreiðslu þess í deildinni er þó greiðsluhalli á frv. eftir sjóðsyfirliti orðinn rúmar 190000 kr., auk þess sem bein gjöld eru falin í 22. gr., sem nema nokkrum tugum þúsunda, svo að raunverulegur greiðsluhalli er allt að milljónarfjórðungi.

Nú er í frv. ekkert ætlað til beinna kreppuráðstafana, sem óhjákvæmilegt

virðist þó að gera eins og nú er ástatt, enda mun nefndin athuga það til 3. umr. Fjár til þeirra verður því að afla með nýjum tekjum.

Fjárhagshorfur rikisins eru því allt annað en glæsilegar. Fjárveitinganefnd þessarar deildar lék mjög hugur á að benda á mikið og margt, er spara mætti í útgjöldum, en verður við það að kannast að loknu verki, að lítt hefir tekizt.

Hinsvegar hefir nefndin við starf sitt kynnt ýmsum þörfum einstaklinga, félaga og stofnana, sem mjög æskilegt væri, að ríkið hlypi að einhverju leyti undir bagga með að fullnægja, en á krepputímum verður þó að synja um fjárstyrk til flestra hluta, nema þá helzt þess, sem miðar að því að tryggja atvinnurekstur og afkomu borgaranna þegar í stað. Örfáar brtt. til hækkunar gjöldum hefir nefndin þó leyft sér að flytja, og skal nú farið nokkrum orðum um þær.

Í neðri deild var fjárveiting til slysavarna hækkuð um 7000 kr., með það fyrir augum að leggja síma að Hjörsey og Straumfirði á Mýrum. Eðlilegra virðist, að allar fjárveitingar til síma séu í sömu grein, og þessar símalínur virðast heyra undir einkasíma, þar sem þær fyrst og fremst eru í þágu einstakra heimila, þó að þær séu jafnframt mikilsverður liður í slysavörnum og sanngirni mæli með, að þær fái rifari styrk en venjulegir einkasímar.

Nefndinni barst og beiðni um framlög til síma út í Brokey á Breiðafirði, sem áætlað er, að kosti allt að 1000 kr. Virðist líkt ástatt um þessa línu og hinar.

Lagt er því til að hækka fjárveitinguna til einkasíma upp í 30000 kr. og að af henni sé varið:

- a. til síma að Hjörsey og Straumfirði ..... 5500 kr.
- b. til síma út í Brokey ..... 2500 —

hvorttveggja gegn því, að línurnar séu einkasímar og að hlutaðeigendur leggi til efnisflutning og fé, sem til vantar.

Aðalhækkunartillögur nefndarinnar eru við 13. gr., til samgöngumála.

Fyrst er lagt til að veita 6000 kr. til Úthéraðsvegar. Þar sem vegur þessi er langur og að mestu ólagður og liggur um allfjöldmenna hyggð, virðist öll sanngirni mæla með nokkurri fjárhæð til hans.

Á Skagaströnd hefir bátaútvegur aukizt allmikið hin síðari ár, en þar er aðeins ein örstutt bryggja, með því að ekki hefir enn þótt fært, hvorki fyrir ríkið né héraðið, að ráðast í fyrirhugaða hafnargerð. Það er því afarseinlegt og eiginlega lítt kleift fyrir báta að athafna sig. Er því hin mesta nauðsyn að lengja bryggjuna nokkuð, og er undirbúningur hafinn í því skyni.

Í Ólafsvík hefir í mörg undanfarin ár staðið yfir bygging hafnargarðs, og er mjög brýn þörf á að fullgera hann, svo að hann komi að tilætluðum notum. Ætlazt er til, að honum verði lokið með ráðgerðri fjárveiting.

Á Sandi er mikil vélbátaútgerð, en þar vantar mjög bagalega uppfylling til að geta lagt upp aflann.

Lagt er því til, að liðurinn til hafnar- og lendingabóta sé hækkaður um kr. 12000 og að sú viðbót skiptist þannig:

- a. til Skagastrandar ..... kr. 3000.00
- b. — Ólafsvíkur ..... — 7000.00
- c. — Sands ..... — 2000.00

allt gegn tvöföldu tillagi annarsstaðar frá.

Aðstoðarmaður vitamálastjóra telur sig hafa verið órétti beittan fyrir meir um launagreiðslu (starfsárauppbót), og þar sem nokkuð virðist til í því, miðað við hliðstæðan starfsmann, er lagt til að verða við kröfu hans.

Þá telja kunnugir menn ómögulegt að halda uppi ábúð og gisting á Hrauntanga á Axarfjarðarheiði og á Kvískerjum á Breiðamerkursandi fyrir aðeins 400 kr. árlegan styrk til hvors staðar, og er því lagt til að hækka styrkinn undir 13. gr. A. XII. um 200 kr., eða 100 til hvors staðarins.

Þar sem skýr lagafyrirmæli eru um að veita 24000 kr. í hvers árs fjárlögum til hýsingar prestssetra, virðist sjálfsgagt að telja þá fjárhæð í rekstrarreikningi í stað þess að heimila lántöku í þessu skyni.

Þá er lagt til að hækka fjárveitingu (laun) til háskólans um 500 kr., til að tryggja honum kennara í lífeðlisfræði.

Sömuleiðis er lagt til að hækka fjárveitingu til aukakennslu í menntaskólunum á Akureyri, til að tryggja honum sem aukakennara ungan og mjög efni-
legan kennara, Þórarín Björnsson.

Menntaskólahúsið á Akureyri liggur undir stórskemmdum vegna málningarskorts o. fl., og er því lagt til að auka fjárveiting til viðhalds og endurbóta um 7000 kr.

Þá eru taldar óhjákvæmilegar ýmsar endurbætur á húsum Eiðaskólans og lagfæringar kringum þau. Er því lagt til að hækka fjárveitinguna til viðhalds og umbóta um 2300 kr.

Sömuleiðis er lagt til að hækka fjárveitingu til rekstrar Hallormsstaðaskólans um 1000 kr.

Loks eru frú Björgu C. Þorláksson ætlaðar 1000 kr. til fræðslustarfsemi.

Framkvæmdanefnd íslenzku vikunnar hefir sótt um 5000 kr. til starfsemi sinnar framvegis. Enginn efi er á því, að með þessari starfsemi er unnið að því að vekja þann holla þjóðarmetnað, að þjóðin búi sem mest að sinu, sem oft er þörf, en nú sérstök nauðsyn, og vill því nefndin veita 2000 kr. í þessu skyni.

Þá er lagt til að veita 600 kr. til jarðskjálftamælinga.

Loks er einni prófastsekkju bætt við á eftirlaunaskrána í 18. gr. og hækkuð eftirlaun frú Elínar Briem Jónsson um 300 kr., og þykir hún þess makleg fyrir langt og merkilegt æfistarf í þarfir alþjóðar.

Nefndin hefir flutt nokkrar tillögur um lækkuð gjalda og niðurfelling gjaldliða:

Eftir samráði við póstmálastjóra er lagt til að lækka póstflutningaliðinn um 20000 kr. Jafnframt bendir nefndin á það, að óeðlilegt virðist, að ríkissjóður sé látinn bera svo mikinn halla á póstmálum. Virðist svo, sem þau ættu að mestu að geta borið sig sjálf. Hefir nefndin rætt um það við póstmálastjóra, en íhugar það nánar til 3. umr.

Þá er lagt til að lækka þóknunina til yfirskoðunarmanna ríkisins um 400 kr., og virðist hún þó fullrifleg, miðað við kaup þingmanna.

Lagt er til að fella niður sérstakan styrk til læknisbústaðar á Reykhólum, þar sem með honum er gengið inn á mjög varhugaverða braut, enda liggja fyrir þinginu samskonar beiðnir frá tveim öðrum læknishéruðum, er þá mun erfitt að synja.

Sömuleiðis er lagt til að fella niður sjúkrastyrki til tveggja sjúklinga, með því að hundruð manna um allt land mundu þá eiga viðlíka réttlætiskröfu til slíks styrks.

Vöruflutningastyrki til hafnleysishéraða á Suðurlandi leggur nefndin til að lækka ofan í 12000 kr. Það virðist orka mjög tvímælis, hvort rétt sé að veita slíkan styrk til einstakra héraða, því að fleiri sveitir eiga langan kaupstaðarveg en þessi héruð og áreiðanlega verri yfirferðar; má t. d. benda á Fljótsdalshérað og ýmsar sveitir í Þingeyjarsýslu og víðar. Upphaflega mun styrkurinn hafa komizt inn í fjárlögin um leið og bifreiðaskatturinn var hækkaður, en nú hefir hann verið lækkaður, og virðist því einsætt að lækka þennan styrk jafnframt.

Nefndin viðurkennir, að sérstaklega standi á fyrir Kvinnabrekkusöfnndi með að standa straum af kirkju sinni, en finnst styrkur, sem honum er ætlaður, of hár og leggur því til, að hann lækki um 1000 kr.

Nefndin lítur svo á, að námsstyrki og utanfararstyrki eigi ekki í fjárlögum að veita á einstök nöfn, með því að ekki sé nokkurt vit í að veita öllum umsækjendum styrki, en að þingið hafi ekki aðstöðu til að dæma um verðleika umsækjenda og að það sé því oft og einatt hending ein, sem ræður, hvort þessi eða hinn fái styrk eða ekki. Nefndin leggur því til, að allir slíkir styrkir verði felldir niður, sbr. 14. gr. B. II. c.—g., B. X. f., B. XXIII. og 16. gr. 23. e. Verði þessar tillögur nefndarinnar samþykktar, mun hún við 3. umr. bera fram tillögu um talsverða hækkun á 14. gr. B. II. b. (Námsstyrk eftir ákvörðun menntamálaráðs). Í þessu sambandi skal á það bent, að umsóknir um námsstyrk liggja fyrir frá tveimur efnilegum námsmönnum, Finni Guðmundssyni og Matthíasi Jónassyni, er nefndin telur, að eigi fullt svo mikinn rétt til hans sem sumir þeir, er í frv. eru.

Þá er lagt til að fella niður af 15. gr. styrk til 3 manna til ritstarfa o. fl., sem ekki virðist ástæða til að styrkja frekar en fjölda annara manna.

Eins og nú lætur í ári, virðist varla koma til mála að veita Skáksambandinu styrk til skemmtiferðalags, og er því lagt til að fella styrk til þess niður.

Nokkur undanfarin ár hefir verið veittur styrkur til ræktunarvegar í Vestmannaeyjum, aðallega með tilliti til þess, að ríkið á landið og erfitt mun þar um ræktun, svo og hins fyrst og fremst, að ekkert er veitt þangað til þjóðvega. Nú hefir verið veitt til 3 nýrra ræktunarvega hjá öðrum kaптúnunum, og virðist þá opnuð leið fyrir öll kaптún landsins til að fá styrk í sama skyni, því að flest munu þau, sem betur fer, hafa einhver ræktunarlönd. Nefndinni virðist ekki heppilegur tími til að bæta á rikissjóð nýjum stórum gjaldalið, sem að sjálf-sögðu mundi margfaldast fljótlega, og leggur því til að fella niður alla styrki til ræktunarvega, nema vegarins í Vestmannaeyjum, en lækka hann þó nokkuð.

Þá litur nefndin svo á, að ekki sé bein ástæða til að styrkja skinnhanzka-gerð að svo stöddu, þar sem hún mun að litlu leyti vinna úr innlendu efni.

Við 22. gr. gerir nefndin örfáar breytingartillögur. Er lagt til, að 3 mönnum, sem látið hafa af störfum í þjónustu rikisins, verði greitt úr lífeyrissjóði barnakennara og embættismanna það, sem þeir hafa lagt í sjóðinn, án vaxta.

Þá er lagt til að fella niður heimild til að verja af ágóða Viðtækjaverzlunarinnar 25000 kr. til að koma upp hleðslustöðvum. Að vísu gæti slíkt orðið til

nokkurs hagræðis fyrir einstöku afskekktu sveit, en virðist þó svo litlu skipta, að sjálfsagt sé að spara á slíkum erfiðleikatímum fyrir rikissjóðinn, enda varla ofviða fyrir sveitarfélögin sjálf að koma upp slíkum stöðvum. Þess má og geta, að mjög hefir verið greitt fyrir útvarpsnotendum með því að setja niður rafhlöðuverðið jafnmikið og gert var síðastliðið haust.

Lagt er til að setja sem skilyrði fyrir fjárveiting til Leikfélags Reykjavíkur, að menntamálaráðið samþykki starfsskrá þess. Miðni kröfur virðist ekki mega gera.

Þá virðist eðlilegt að binda styrk til vinnumiðstöðvar kvenna því skilyrði, að Reykjavíkurbær leggi fram jafnt á móti, þar sem miðstöðin er fyrst og fremst í þágu bæjarfélagsins.

Nokkrar fleiri breytingartillögur hefir svo nefndin gert, sem ekki skipta máli um útkomu fjárlaganna, og verður gerð grein fyrir þeim í framsögu.

Niðurstaðan af tillögum nefndarinnar er sú, að

Lækkun gjaldaliða beint og óbeint nemur	ca. kr. 114000.00
Hækkun gjaldaliða nemur	— — 63000.00

Lækkun raunverulegs greiðsluhalla kr. 51000.00

Alþingi, 6. maí 1933.

Jón Jónsson,
form., frsm.

Páll Hermannsson,
fundaskr.

Einar Árnason.

H. Steinsson.

Rj. Snæbjörnsson.